

Ks. Piotr Kulbacki

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Jana Pawła II

Wydział Teologii

CHRZEST SAKRAMENTEM WIARY W WYPOWIEDZIACH JANA PAWŁA II

Współczesne spotkanie Kościoła ze zlaicyzowanym światem i ewangelizacja wymagają pogłębienia duchowości chrzcielnej. W jej kontekście należy odczytywać wezwanie Jana Pawła II do nowej ewangelizacji. Posoborowe obrzędy chrztu, we wprowadzeniu ogólnym stanowiącym integralną część ksiąg liturgicznych¹, ukazują jego godność w wymiarze sakramentu wiary, włączenia do wspólnoty Kościoła, obmycia odradzającego i włączającego w życie trynitarnie, wydarzenia paschalnego². Chrzest będący bramą do życia i królestwa Bożego stanowi pierwszy sakrament Nowego Przymierza. Stanowi on dar Chrystusa dla wszystkich ludzi, aby mieli życie wieczne (por. J 3,9). Dar ten został powierzony Kościołowi wraz z Ewangelią, która ma być przekazywana wszystkim ludziom, by czynić z nich uczniów i udzielać im chrztu (por. Mt 28,19). To przymierze jest przymierzem wiary, przez którą człowiek daje odpowiedź na proklamację Dobrej Nowiny. Misją Kościoła jest pobudzanie do prawdziwej i czynnej wiary zarówno katechumenów, jak i rodziców oraz rodziców chrzestnych, aby łącząc się z Chrystusem, zawierali

---

¹ Por. *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1988 s. 9-18; *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 2009 s. 9-18.

² Por. *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia...*, s. 10-11; *Obrzędy chrztu dzieci...*, s. 10-11.

lub pogłębiali Nowe Przymierze. Służą temu: katecheza, liturgia słowa Bożego oraz przygotowanie do wyznania wiary i odnowienia go³.

Dla Jana Pawła II chrzest należał do najistotniejszych wydarzeń jego życia, czemu dał wyraz pielgrzymując do chrzcielnicy, przy której rozpoczęła się jego droga dziecka Bożego⁴. Inspiracje dotyczące chrztu, które płyną z nauczania Jana Pawła II, posiadają szczególną wartość wobec wyzwań wynikających z coraz częściej spotykanego procesu laicyzacji rodziny. Chociaż polska rodzina na ogół deklaruje swą przynależność do Kościoła i chrzci swoje dzieci, to odwołanie się do nauczania Jana Pawła II na temat chrztu może dać jej nowe impulsy do odnowy misterium przymierza chrzcielnego. Niniejsze opracowanie ma na celu ukazanie w perspektywie niektórych wypowiedzi Jana Pawła II pewnych aspektów misji Kościoła zakorzenionej w chrzcie – sakramencie wiary.

1. PRZYMIERZE WIARY

Jan Paweł II, nauczając o chrzcie, często wskazywał na chrzest jako sakrament wiary, będący znakiem przymierza wiary. Kandydatom do chrztu towarzyszą na drodze katechumenatu nie tylko osoby bezpośrednio zaangażowane w ich formację, ale cała wspólnota Kościoła. Wyraża to liturgia – tak zreformowana, aby zgodnie ze starożytną tradycją mogła być zsynchronizowana, szczególnie w okresie Wielkiego Postu, z obrzędami katechumenatu. W Wigilię Paschalną – szczyt celebracji roku liturgicznego – cały Kościół odnawia przyrzeczenia składane przy zawieraniu przymierza chrzcielnego. Podkreślał to Jan Paweł II przed ceremonią chrztu w Noc Paschalną 2004 r.: „[...] liturgia wzywa nas dzisiaj, abyśmy wraz z tymi, którzy zostaną za chwilę ochrzczeni, odnowili nasze przyrzeczenia chrzcielne. Pan chce, abyśmy na nowo dali wyraz naszej uległości i całkowitemu poświęceniu się służbie Jego Ewangelii”. Papież był świadomy, że przyrzeczenia chrzcielne stanowią wielkie wyzwanie dla wszystkich wiernych, dlatego zachęcał: „Jeśli ta misja wydaje się wam niekiedy trudna, przypomnijcie sobie słowa Zmartwychwstałego: «Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata» (Mt 28, 20). Pewni Jego obecności, nie bójcie się już żadnej trudności i żadnej przeszkody”. Papież wskazywał, że na drodze życia chrześcijańskiego wyznawcy Chrystusa będą umacniani przez słowo Boże i przez Eucharystię oraz przypominał rolę Maryi, która „była obecna wśród apostołów zalęknionych i rozproszonych w chwili próby. Swoją wiarą – pośród nocy świata – Ona wam wskaże brzask chwały zmartwychwstania”⁵.

³ Por. *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 2011 s. 178-179; *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia...*, s. 10; 103-104; *Obrzędy chrztu dzieci...*, s. 10, 44-46.

⁴ Por. Benedykt XVI, *Śladami Jana Pawła II, świadka wiary*. Przemówienie (Wadowice, 27 maja 2006 r.).

⁵ Jan Paweł II, *Homilia w Wigilię Paschalną w Bazylice św. Piotra. Noc rozjaśniona światłem Chrystusa* (10 kwietnia 2004).

Fundamentem przymierza wiary jest łaska Boża, dlatego Jan Paweł II podkreślał, iż „nosimy [...] w sobie skarb, niewypowiedziany skarb życia Bożego. Jest to «przeogromna moc, która jest z Boga, nie z nas» (por. 2Kor 4,7). Taką mocą jest łaska chrztu, która czyni nas w Chrystusie synami Bożego przybrania”⁶. Zatem „włączeni przez chrzest w Chrystusa, jesteśmy umiłowanymi i wybranymi dziećmi Boga. Pewność ta winna być dla nas zachętą do wiernego trwania przy Chrystusie”⁷.

2. PRZYMIERZE NAWRÓCENIA

Zbawcza misja Chrystusa jest kontynuowana w Kościele od dnia Pięćdziesiątnicy. Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris missio* przytaczał za Dziejami Apostołskimi opis pierwszego głoszenia kerygmatu. Piotr wzywał do nawrócenia warunkującego chrzest (por. Dz 2,37-38). Chrzest bowiem domaga się wiary i nawrócenia. Ta przemiana życia człowieka wyraża się m.in. w pokucie, co podkreślał św. Piotr, kiedy przemawiał do ludu po uzdrowieniu chromego: „Pokutujcie więc i nawróćcie się, aby grzechy wasze zostały zgładzone” (Dz 3,19)⁸.

Jan Paweł II, cytując św. Piotra, zwracał uwagę w adhortacji *Reconciliatio et paenitentia*, iż przymierze chrzcielne jest „zbawczym obmyciem, które [...] ratuje nas «nie przez obmycie brudu cielesnego, ale przez zwróconą do Boga prośbę o dobre sumienie» (por. 1P 3,21)”⁹. W chrzcie, jak podkreślał Papież, „zawiera się fakt nawrócenia i przywrócenia właściwego ładu w stosunkach z Bogiem, pojednanie z Bogiem wraz ze zgładzeniem grzechu pierworodnego i idące za tym włączenie do wielkiej rodziny pojednanych”⁹. Dla corocznego odnawiania przymierza chrzcielnego w Noc Paschalną podstawowym narzędziem staje się przygotowanie poprzez sakrament pokuty i pojednania¹⁰.

3. KONTEKST KATECHUMENATU RODZINNEGO

Jan Paweł II wielokrotnie przypominał o roli rodziny w przekazywaniu wiary dzieciom. Dokonuje się to poprzez katechumenat rodzinny stanowiący wychowanie w wierze związane z procesem dorastania dziecka. Pedagogia ta stanowi formę najsilniej oddziałującej ewangelizacji, gdyż dziecko całą swą egzystencją uczestniczy w „Kościele domowym”¹¹. Podejmował te tematy przy udzielaniu chrztu

⁶ Por. tenże, *Homilia w czasie Mszy św.* (Koszalin, 1 czerwca 1991), n.4.

⁷ Por. tenże, *Homilia w czasie Mszy św.* (Siedlce, 10 czerwca 1999), n. 1.

⁸ Por. tenże, Encyklika *Redemptoris missio* (7.12.1990) [dalej: RM], 47.

⁹ Por. tenże, Adhortacja *Reconciliatio et paenitentia* (2.12.1984) [dalej: RP], 27.

¹⁰ Por. P. Kulbacki, *Mistagogiczny charakter odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych*, „Roczniki Teologiczne” 64(2016) n. 8 s. 91-93; zob. W. Bartocha, *Historia i teologia chrzcielniczy*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 26(2017) n. 2 s. 118-119.

¹¹ Por. Jan Paweł II, Adhortacja *Familiaris consortio* (12.11.1981) [dalej: FC], 38.

dzieciom w Kaplicy Sykstyńskiej, gdy zwracał się do rodziców, podkreślając, iż są oni współpracownikami Boga, Stwórcy życia, szczególnie życia każdej ludzkiej istoty, ale też są współpracownikami Boga w budzeniu życia łaski: „Wy je zrodziliście i dzisiaj przynosicie do chrzcielnicy, aby zostały odrodzone przez wodę i Ducha Świętego. Łaska Chrystusa przemieni ich życie śmiertelne w nieśmiertelne, uwalniając je od grzechu pierworodnego. Dziękujcie Bogu za dar ich narodzin i za ich dzisiejsze ponowne narodziny duchowe”¹².

Jednak ten przekaz łaski niemowlętom, jeszcze nieświadomym, należy widzieć w kontekście świadomej osobistej decyzji wiary rodziców, daru rodziców dla swego potomstwa, daru duchowego dopełniającego zrodzenie fizyczne. Jest to „wiera Kościoła wyznawana przede wszystkim przez was, drodzy rodzice, matki i ojcowie chrzestni. Wasze dzieci zostają ochrzczone właśnie w tej wierze”. Także i na tej płaszczyźnie rodzice są współpracownikami Chrystusa, który „nie dokonuje cudu odrodzenia człowieka bez współpracy samego człowieka”¹³. Dzieci, „przyjmując w Kościele sakrament chrztu, stają się [...] dziećmi Boga, «synami w Synu». Jest to tajemnica «drugich narodzin»”¹⁴.

Jan Paweł II akcentował, iż chrzest dzieci jest początkiem ich duchowej drogi, tak aby dorastając, osobiście potwierdziły dar przymierza z Bogiem¹⁵. Dlatego podkreślał, iż tradycja chrztu udzielanego wkrótce po narodzeniu implikuje formację religijną szczególnie intensyfikowaną w czasie przygotowania do Pierwszej Komunii Świętej dzieci, gdy są już zdolne pojąć tę „wielką tajemnicę wiary”¹⁶. Ponieważ większość dzieci „nie pamięta dnia swojego Chrztu – to uroczyste świętowanie zostało przeniesione na dzień Pierwszej Komunii Świętej. Każdy chłopiec i dziewczynka z katolickiej rodziny zna dobrze to przeżycie: «Pierwsza Komunia Święta jest wielkim świętem rodzin»”¹⁷. Szczególne potwierdzenie chrztu i swego wyboru życia według wiary jest związane z udzieleniem sakramentu bierzmowania. Dlatego dzieci potrzebują rodziców i chrzestnych, „by nauczyć się poznawania prawdziwego Boga, który jest miłością miłosierną”. Zadaniem rodziców i chrzestnych jest świadectwo takiego postępowania w stosunku do dzieci i do innych, które jest nacechowane serdecznością, akceptacją i przebaczeniem. Doświadczając tego w czulej trosce otoczenia, dzieci „zrozumieją, że Bóg jest wierny, jeśli będą mogły zobaczyć odbicie Jego wierności, choć ograniczone i nieudolne”¹⁸.

---

¹² Jan Paweł II, *Odpowiedzialność za wiarę dziecka*. Msza św. w Kaplicy Sykstyńskiej i udzielenie sakramentu chrztu dzieciom (13 stycznia 2002), n. 2.

¹³ Por. tamże.

¹⁴ Por. tamże, n. 1;

¹⁵ Zob. P. Kulbacki, *Dwustopniowy obrzęd chrztu dzieci*, w: *Sakramenty w misterium Kościoła*, red. B. Migut, Z. Głowacki, W. Pałęcki, Lublin 2014, s. 271-282.

¹⁶ Por. Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. połączonej z udzieleniem dzieciom I Komunii św.* (Łódź, 13 czerwca 1987), n. 6.

¹⁷ Por. tenże, *List do dzieci (Tra pochi giorno – w Roku Rodziny*, 13 grudnia 1994).

¹⁸ Por. tenże, *Odpowiedzialność za wiarę dziecka*, n. 3.

Jan Paweł II podkreślał rolę obojga rodziców w procesie wychowania religijnego, które jest zadaniem i obowiązkiem wynikającym z chrztu świętego. Świadomy skomplikowanej niejednokrotnie sytuacji rodziny, wystawionej na próbę poprzez konieczność pracy zarobkowej obojga rodziców, zwracając się łódzkich włóknianek zauważał, że „kobieta-matka na równi z mężczyzną-ojcem, prosząc o chrzest dla dziecka, świadomie bierze na siebie trud wychowania dziecka w wierze. Z całą miłością i odpowiedzialnością za nowego człowieka troskliwie czuwa, aby zło nie odmieniło jego umysłu i serca. Ze wszystkich sił stara się o to, by dziecko mogło osiągnąć wszechstronny rozwój fizyczny i duchowy. Nade wszystko zaś przykładem osobistego życia prowadzi swoje dziecko do dojrzałego życia chrześcijańskiego – ku pełni człowieczeństwa”¹⁹.

To dowartościowanie roli kobiety w wychowaniu dzieci, na płaszczyźnie wynikającej z godności chrztu, znajdowało swą korelację w podkreślaniu chrzcielnego fundamentu sakramentu małżeństwa. W liście do rodzin z roku 1994 Papież przypominał, że „sakrament przymierza małżonków jest «wielką tajemnicą», gdyż odzwierciedla się w nim oblubieńcza miłość Chrystusa do swego Kościoła. Paweł więc pisze: «Mężowie, miłujcie żony, bo i Chrystus umiłował Kościół i wydał za niego samego siebie, aby go uświęcić, oczyściwszy obmyciem wodą, któremu towarzyszy słowo» (Ef 5,25-26)”²⁰.

Jan Paweł II, podkreślając w adhortacji *Familiaris consortio* jednakową godność uczestników tego przymierza – zarówno mężczyzny, jak i kobiety – stwierdził, iż przez chrzest „zostają definitywnie włączeni w Nowe i Wieczne Przymierze, w Przymierze oblubieńcze Chrystusa z Kościołem”²¹. Dlatego mówiąc o małżeństwach mieszanych, konsekwentnie stwierdzał, iż „kiedy oboje małżonkowie są wierni swoim obowiązkom religijnym”, to wówczas „wspólny chrzest i dynamizm łaski daje partnerom w tych małżeństwach podstawę i uzasadnienie wyrażania ich jedności w dziedzinie wartości moralnych i duchowych”²².

4. UDZIELANIE CHRZTU – MISJĄ KOŚCIOŁA

Wśród wypełniających misję *ad gentes* pojawiał się niekiedy pogląd oddzielający nawrócenie do Chrystusa od udzielania sakramentu chrztu, który byłby niekonieczny na drodze zbawienia człowieka. W encyklice *Redemptoris missio* Jan Paweł II dokonywał diagnozy, na podstawie której stwierdził, iż jest to skutek

¹⁹ Por. tenże, *Przemówienie do włóknianek z Łódzkich Zakładów Przemysłu Bawełnianego „Uniontex”* (Łódź, 13 czerwca 1987), n. 6.

²⁰ Por. tenże, List do rodzin *Gratissimam sane* (2.02.1994), 19.

²¹ Por. FC 13

²² Por. tamże, n. 78; zob. M. Brzeziński, *Przekaz wiary i tradycji chrześcijańskiej w rodzinie wypełnieniem sakramentalnych zobowiązań małżonków i rodziców*, „Studia nad Rodziną” 15(2011) n. 1-2, s. 165-178.

przesłonięcia pewnych elementów personalistycznych – właściwych wierze i sakramentowi odrodzenia – przez aspekty socjologiczne wynikające z uwarunkowań historycznych i kulturowych. Stanowi to wyzwanie dla formacji lokalnych wspólnot kościelnych, w których jest pomniejszany lub negowany eklezjalny wymiar chrztu. Jan Paweł II zachęcał, by dostrzegać, że to sam Chrystus chciał, by Kościół był miejscem spotkania z Nim. Dlatego odrzucał zarzut osób twierdzących, „że są wewnętrznie związane z Chrystusem i Jego orędnem, ale nie chcą, by ta więź była dokonana na sposób sakramentalny, gdyż wskutek własnych uprzedzeń lub win chrześcijan nie są w stanie pojąć prawdziwej natury Kościoła, tajemnicy wiary i miłości”²³.

Jan Paweł II podkreślał, iż do Kościoła wprowadza nawrócenie i chrzest, dlatego podczas prowadzenia misji *ad gentes* w regionach, w których jeszcze nie ma wspólnoty Kościoła, wymaga to „ustanowienia nowych wspólnot wyznających Jezusa jako Zbawiciela i Pana”. Należy wówczas odczytywać zamysł Boga, „któremu spodobało się «powołać ludzi do uczestnictwa w swym życiu nie pojedynczo tylko, z wykluczeniem wszelkiej wzajemnej więzi, lecz do utworzenia z nich ludu, w którym rozproszone Jego dzieci zgromadziłyby się w jedno»”²⁴.

Nie oznacza to jednak, iż Jan Paweł II pomniejszał związek kultury z ewangelizacją, tak mocno podkreślony w *magna charta* ewangelizacji, jaką jest adhortacja Pawła VI *Evangelii nuntiandi*²⁵. Kultura chrześcijańskiego narodu stanowi bowiem owoc ewangelizacji oraz jej narzędzie, wymagające oczywiście stale odnawiania, tak by płaszczyzna historyczno-socjologiczna nie przesłoniła personalistycznego aspektu wiary będącej spotkaniem, obcowaniem, zjednoczeniem²⁶. Zwracając się do rodaków, Papież podkreślał: „Jakże gorąco dziękuję wspólnie z wami raz jeszcze za to, że zostaliśmy przed tysiącem z górą lat ochrzczeni w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Że zostaliśmy zanurzeni w wodzie, która odbija w sobie obraz Boga żywego – w wodzie, która jest falą wieczności: «źródłem wody wytryskającej ku życiu wiecznemu» (J 4,14). Że zostaliśmy, my ludzie, my Polacy, z których każdy rodzi się jako człowiek «z ciała i krwi» (por. J 3,6) swoich rodziców, poczęci i narodzeni z Ducha (por. J 3,5). Z Ducha Świętego”²⁷.

²³ Por. RM 47; zob. P. Sawa, *Kiedy skutki chrztu i wiara zostają skrępowane tradycjami religijnymi?*, „Roczniki Teologiczne” 62(2015) n. 5, s. 98-101.

²⁴ Por. RM 48; zob. Sobór Watykański II, Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes* (7.12.1965), 2; tenże, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21.11.1964), 9.

²⁵ Por. Paweł VI, Adhortacja *Evangelii nuntiandi* (8.12.1975), 18-20.

²⁶ Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na Błoniach* (Kraków, 10 czerwca 1979), n. 1.

²⁷ Por. tamże, n. 4. Zob. tenże, *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2005, s. 83-92. Liczne odniesienia do konkretnych wydarzeń i osób z historii Polski zob.: Jan Paweł II o dziejach Polski, wyb. i oprac. A. Zwoliński, Radom 2004; K. Litawa, *Tajemnica sakramentu chrztu w celebracjach liturgicznych 1050-lecia chrztu Polski w archidiecezji łódzkiej*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 26(2017) n. 2 s. 22-35.

W adhortacji *Ecclesia in America* Jan Paweł II podkreślał, iż choć dokonał się na Nowym Kontynencie postęp w przygotowaniu do wtajemniczenia chrześcijańskiego, to owocne będzie udzielanie sakramentów „pod warunkiem że przygotowanie do nich jest powierzane ludziom wierzącym i kompetentnym”. Papież odnotowując ubolewanie biskupów, iż często chrzest jest udzielany bez dostatecznej formacji, postuluje by „w związku z chrztem dzieci [...] poczynić wysiłki zmierzające do udzielenia odpowiedniej katechezy rodzicom i rodzicom chrzestnym”²⁸.

Jan Paweł II dostrzegał także „wzrastającą liczbę małżeństw zawartych pomiędzy katolikami i nieochrzczonymi”. Podkreślał, iż „w wielu z nich małżonek nieochrzczony wyznaje inną religię i jego przekonania winny być traktowane z szacunkiem, zgodnie z zasadami Deklaracji Soboru Watykańskiego II *Nostra aetate*”. Jednak często w społeczeństwach zlaicyzowanych małżonek nieochrzczony nie wyznaje żadnej religii. Dlatego należy podejmować „odpowiednie środki pastoralne, mające na celu zapewnienie ochrony wiary małżonka katolickiego i zabezpieczenie mu wolności praktykowania, zwłaszcza w tym, co odnosi się do obowiązku uczynienia wszystkiego, co jest w jego mocy, aby dzieci otrzymały chrzest i wychowanie katolickie”²⁹.

W tym kontekście istotne stają się wypowiedzi Jana Pawła II potwierdzające owoce sakramentu chrztu udzielanego poza wspólnotą Kościoła katolickiego, gdyż „sakrament chrztu, wspólny nam wszystkim, «stanowi sakramentalny węzeł jedności trwający między wszystkimi przezeń odrodzonymi». Implikacje teologiczne, duszpasterskie i ekumeniczne wspólnego chrztu są liczne i doniosłe”. Aprobata stanowi wezwanie do poszukiwania i budowania jedności eklezjalnej na fundamencie jedności sakramentalnej, która już istnieje na płaszczyźnie chrzcielnej. Dlatego Papież potwierdzał, iż „choć sakrament ten «sam przez się jest jedynie pierwszym zaczątkiem», zarazem «ma prowadzić do pełnego wyznania wiary, do całkowitego wcielenia w zgodną z wolą Chrystusa instytucję zbawienia, wreszcie do pełnego wszczęcia w eucharystyczną wspólnotę»”³⁰.

Skoro „wszyscy ci, którzy otrzymali chrzest w Chrystusie, zostali włączeni w swego rodzaju komunę ze sobą, aczkolwiek niedoskonałą”, to dlatego właśnie Sobór zaleca, „aby katolicy po bratersku współpracowali z braćmi odłączonymi, według norm Dekretu o ekumenizmie, przez wspólne w danym razie wyznawanie wobec narodów wiary w Boga i w Jezusa Chrystusa oraz przez współpracę zarówno na polu społecznym, jak też kulturalnym i religijnym, z wykluczeniem jednak wszelkiego pozoru indyferentyzmu i pomieszania pojęć, jak też niezdrowej rywalizacji”³¹.

²⁸ Por. Jan Paweł II, Adhortacja *Ecclesia in America* (22.01.1999), 34.

²⁹ Por. FC 78.

³⁰ Por. tenże, Encyklika *Ut unum sint* (25.05.1995), 66; zob. Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio*, 22.

³¹ Por. RM 50; zob. Sobór Watykański II, Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes*, 15, tenże, Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio*, 22; Z. Zembrzusi, *Papieskie pragnienie jedności*, „Warszawskie Studia Teologiczne”, 15(2002), s. 187-189.

***

Wybrane wypowiedzi Jana Pawła II stanowią przykład, jak ważne dla niego było wskazywanie na rolę chrztu w życiu eklezjalnym. Przyjęcie tego sakramentu stanowiącego bramę do Kościoła jest zakorzenione w wierze i nawróceniu człowieka. Stąd konieczność stałego powrotu do odnawiania przyrzeczeń chrztu oraz pogłębiania życia wiary w środowisku wychowawczym. Na tym tle stają się zrozumiałe wezwania Jana Pawła II do pogłębiania wiary rodziców i chrzestnych. Jego nauczanie zakorzenione w *Vaticanum II* daje wskazania do rozwiązywania coraz częściej spotykanych problemów w małżeństwach mieszanych, różnych religii czy też obojętności religijnej jednego z małżonków.

BAPTISM AS THE SACRAMENT OF FAITH IN STATEMENTS OF JOHN PAUL II

Summary

John Paul II often emphasized the role of baptismal spirituality. Some of his statements about baptism were referred to in the study. The Pope reminded us of the meaning of baptism as a covenant of faith. It is closely related to the conversion of man. Faith and conversion are personalistic, because they result from a personal decision of man recognizing Jesus Christ as his Savior and Lord and giving Him his life. Parents and godparents directly influence the upbringing of children and play an important role in the process of forming the life of faith. Evangelization is carried out in the name of the Church, therefore it is directed towards baptism that includes the Church community. Infused with the spirit of the gospel culture becomes an important means of evangelization. Baptism creates a common sacramental plane for all Christ's followers. It has ecumenical consequences not only in relations between the Churches, but also within many families.

Słowa kluczowe: Jan Paweł II, chrzest, odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych, wiara, nawrócenie, rodzina, ekumenizm

Keywords: John Paul II, baptism, renewal of baptismal promises, faith, conversion, family, ecumenism

BIBLIOGRAFIA

Mszal Rzymski dla diecezji polskich, Poznań 2011.

Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 1988.

Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 2009.

- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21 listopada 1964).
- Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio* (21 listopada 1964).
- Sobór Watykański II, Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes* (7 grudnia 1965).
- Paweł VI, Adhortacja *Evangelii nuntiandi* (8.12.1975).
- Benedykt XVI, *Śladami Jana Pawła II, świadka wiary*. Przemówienie (Wadowice, 27 maja 2006).
- Jan Paweł II, Adhortacja *Familiaris consortio* (22.11.1981).
- Jan Paweł II, Adhortacja *Reconciliatio et paenitentia* (2.12.1984).
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio* (7.12.1990).
- Jan Paweł II, List do rodzin *Gratissimam sane* (2.02.1994)
- Jan Paweł II, Encyklika *Ut unum sint* (25.05.1995)
- Jan Paweł II, List do dzieci (*Tra pochi giorno* – w Roku Rodziny, 13 grudnia 1994).
- Jan Paweł II, Adhortacja *Ecclesia in America* (22.01.1999).
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na Błoniach* (Kraków, 10 czerwca 1979).
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. połączonej z udzieleniem dzieciom I Komunii św.* (Łódź, 13 czerwca 1987).
- Jan Paweł II, *Przemówienie do włókniarek z Łódzkich Zakładów Przemysłu Bawelnianego „Uniontex”* (Łódź, 13 czerwca 1987).
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św.* (Koszalin, 1 czerwca 1991).
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św.* (Siedlce, 10 czerwca 1999).
- Jan Paweł II, *Odpowiedzialność za wiarę dziecka. Msza św. w Kaplicy Sykstyńskiej i udzielanie sakramentu chrztu dzieciom* (13 stycznia 2002).
- Jan Paweł II, *Homilia w Wigilię Paschalną w Bazylice św. Piotra. Noc rozjaśniona światłem Chrystusa* (10 kwietnia 2004).
- Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2005.
- Jan Paweł II o dziejach Polski*, wyb. i oprac. A. Zwoliński, Radom 2004.
- Bartocha W., *Historia i teologia chrzcielnicy*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 26(2017) n. 2 s. 111-121.
- Brzeziński M., *Przekaz wiary i tradycji chrześcijańskiej w rodzinie wypełnieniem sakramentalnych zobowiązań małżonków i rodziców*, „Studia nad Rodziną” 15(2011) n. 1-2, s. 165-178.
- Kulbacki P., *Dwustopniowy obrzęd chrztu dzieci*, w: *Sakramenty w misterium Kościoła*, red. B. Migut, Z. Głowacki, W Pałęcki, Lublin 2014, s. 271-282.
- Kulbacki P., *Mistagogiczny charakter odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych*, „Roczniki Teologiczne” 64(2016) n. 8 s. 85-105.
- Litawa K., *Tajemnica sakramentu chrztu w celebracjach liturgicznych 1050-lecia chrztu Polski w archidiecezji łódzkiej*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 26(2017) n. 2 s. 22-35.
- Sawa P., *Kiedy skutki chrztu i wiara zostają skrępowane tradycjami religijnymi?*, „Roczniki Teologiczne” 62(2015) n. 5, s. 83-105.
- Zembrzuski Z., *Papieskie pragnienie jedności*, „Warszawskie Studia Teologiczne”, 15(2002), s. 181-190.